

Rascjepi i volatilnost

Primjeri Crne Gore i BiH

Literatura

- Kapidžić, D., & Komar, O. (2021). Segmental Volatility in Ethnically Divided Societies: (Re)assessing Party System Stability in Southeast Europe. *Nationalities Papers*, 1-19. doi:10.1017/nps.2021.9

University of Montenegro

Kontekst

- Novija crnogorska istorija od obnove nezavisnosti (2006) može da se opiše kao "uspješna" interakcija između posljedica Sistema predominantne partije i eksploatacije etničke heterogenosti u svrhu održavanja osnovnog političkog rascjepa (Komar 2013; Vuković 2015).
- "malleable" identity (Dzankic 2013)
- "cleavages would not exist without elites conceptualizing the conflict situation" seems especially relevant (Enyedi 2005, 699)
- Političke elite, na čelu sa vladajućom DPS su uspjele da podignu etnički diverzitet na nivo rascjepa u kasnim 90tim, između ostalog i radi očuvanja svoje pozicije.
- Rezultat: kreiranje četiri partijska podsistema ("crnogorski", "srpski", "manjinski" i "neutralni")

Kontekst

- Pitanje obnove etničkih rascjepa obrađeno u literaturi (Morrison 2009; Dzankic 2013; Jenne and Bieber 2014; Komar and Živković 2016).
- Podjela DPS-a i stvaranje suverenističkog pokreta ranih 2000tih
- Priroda rascjepa – za i protiv nezavisnosti preklapljena donekle sa etničkim podjelama

Kontekst

- Političke elite su iskoristile svoju poziciju da preklope etničke strukturne podjele i stavove prema crnogorskoj nezavisnosti
- Uz ro je preklapljen i organizacioni element u vidu dva pokreta (pokret za i protiv nezavisnosti)
- Literatura o rascjepima uopće takođe postoji (Bartolini and Mair 1990, 215, Deegan-Krause 2007, 539–540).
- Nakon 2006. godine očekivalo se da će rascjep da slabi i da se pretvori u "blaži" oblik
- Kreiranje tzv. nesavršeno segmentiranog izbornog tržišta u kome partije "make offers across ethnic divides" and that ethnic competition within one or several ethnic blocks can be nested within an inter-ethnic arena of party competition" (Zuber 2012).
- Brojni pokušaji (Narodna sloga, PZP, SNP, Pozitivna Crna Gora, Koalicija Ključ, Demokrate...)

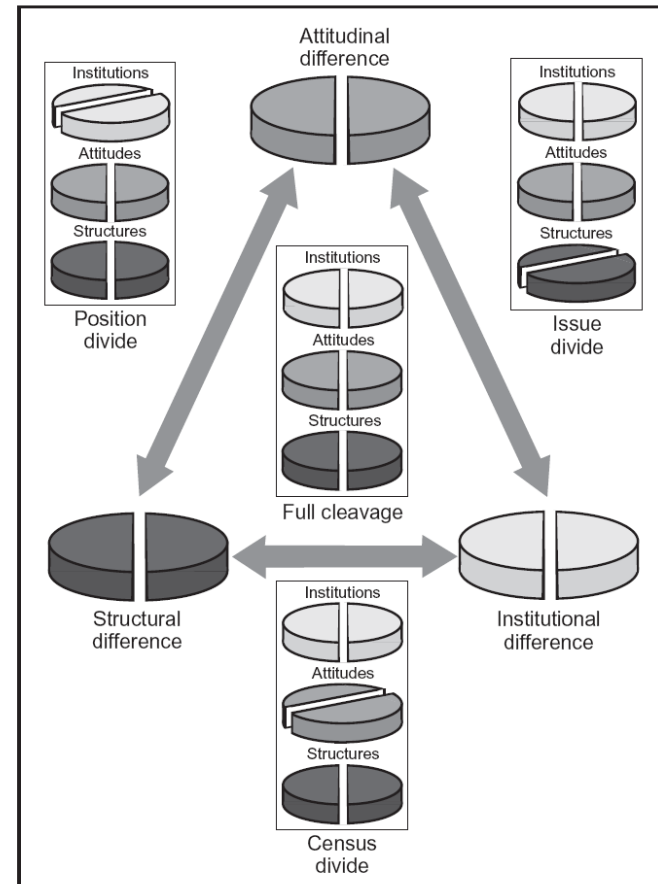
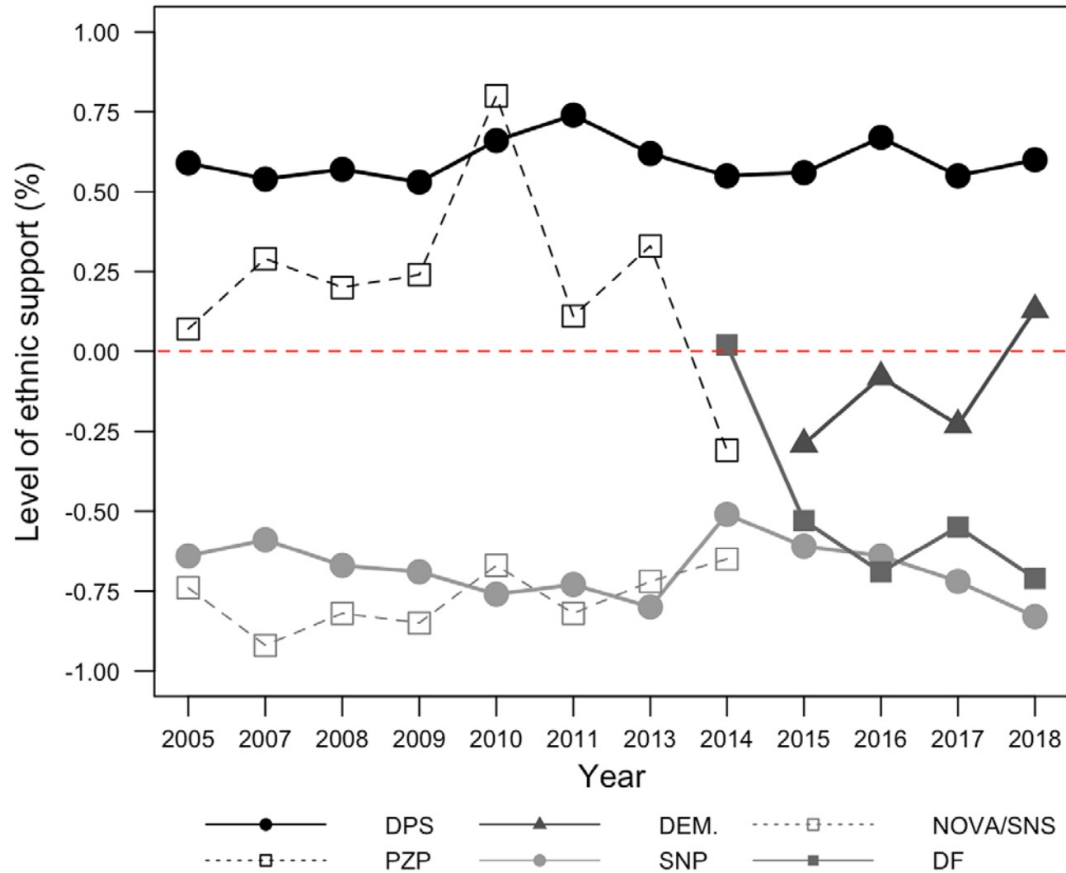

FIGURE 1.1. Model of difference, divide, and cleavage.

Kontekst

- Do 2020. godine jedini izuzetak Narodna sloga
- Rascjep "guta" one koji pokušaju da stanu "u sredinu"
- Preklapanje sa drugim pitanjima:
  - Nato ili protiv NATO
  - kosovska nezavisnost
  - Odnosi sa stranim silama...

Kako izgleda rascjep?

Volatilnost

- Izborna volatilnost jedna od najčešćih mjera stabilnosti partijskog Sistema
- Mjeri se Pedersenovim indexom
- Ukupna volatilnost (total volatility TV) može da maskira volatilnost između blokova (tzv. blokovska volatilnost BV)
- Primjeri BiH i CG

Mjerenje volatlnosti

3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	2006				2009				2012			
																						VOTES	%	VOTES >CEI % >CEN	VOTES	%	VOTES >CEN % >CEN	VOL %	ABS VOL %	VOTES	%	VOTES >CEI % >CEN	
	A	B	C		D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U											
	#	ETN	PARTY (2006, 2009, 2012, 2016)		NOTES				VOTES	%	VOTES >CEI % >CEN	VOTES	%	VOTES >CEN % >CEN	VOL %	ABS VOL %	VOTES	%	VOTES >CEI % >CEN														
	1	MNE	Koalicija za Evropsku Crnu Goru Milo Đukanović DPS-SDP/ DPS, SDP,		Evr	Koal	DPS		164737	48.62	164737	49.90	168290	51.94	168290	58.24	8.34	8.34	165380	46.33	165380												
	2	MNE	SDP																														
	3	MNE	SD																														
	4	N	Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore		Crnogorski komunisti				2343	0.69			1594	0.49																			
	5	S	Srpska lista - Andrija Mandić/NOVA/Demokratski front		NOV, Demić, Dem				49730	14.68	49730	15.06	29883	9.22	29883	10.34	-4.72	4.72	82773	23.19	82773												
	6	N	Pokret za promjene - Nebojša Medojević		Pokret za promjene - Možemo				44483	13.13	44483	13.48	19546	6.03	19546	6.76	-6.71	6.71															
	7	MIN	Koalicija Demokratski savez u Crnoj Gori -Partija demokratskog		Alba Albar Alba				4373	1.29	4373	1.32	2893	0.89	2893	1.00	-0.32	0.32	3824	1.07	3824												
	8	MIN	Albanska alternativa						2656	0.78	2656	0.80				-0.80	0.80																
	9	S	Demokratska stranka Crne Gore - DIO KOJI NEDOSTAJE (Predrag Drecun)						1284	0.38																							
	10	S	SNP-NS-DSS		SNP	SNP	UČ		47683	14.07	47683	14.44	54547	16.84	54547	18.88	4.43	4.43	40131	11.24	40131												
	11	S	NS-DSS/Srpski nacionalni savez (DSS, SSR i GG)		NS-D Srps								9448	2.92					3085	0.86													
	12	MIN	FORCA		Forc Forc Forc				2197	0.65			2939	0.91	2939	1.02	1.02	1.02	5244	1.47	5244												
	13	N	Liberali i Bošnjačka stranka - ISPRAVNI U PROŠLOSTI, PRAVI ZA BUDUĆNOST - Miodrag Miko Živković/Koalicija Liberalnog saveza i		Koa	licij	pos		12748	3.76	12748	3.86	8759	2.70		-3.86	3.86																
	14	MIN	Bošnjačka stranka		njac	jačk	njač						3489	1.08	3489	1.21	1.21	1.21	15124	4.24	15124												
	15	MIN	Bošnjačka demokratska zajednica u Crnoj Gori				njač																										
	16	MIN	DUA - Ferhat Dinoša		H	DUA			3693	1.09	3693	1.12	4747	1.47	4747	1.64	0.52	0.52	2848	0.80													
	17	N	Građanska lista						2906	0.86																							
	18	N	Stranka penzionera i invalida Crne Gore		Stran	nka							7691	2.37																			
	19	S	Srpska nacionalna lista		ka	nka							4291	1.32																			
	20	MIN	Albanska koalicija Perspektiva		ans								2619	0.81	2619	0.91	0.91	0.91															
	21	S	istinske Srbe		džbi								2446	0.75																			
	22	MIN	Partija demokratskog prosperiteta		Partija demokratskog prosperiteta								805	0.25																			
	23	MIN	Albanska omladinska alijansa		Alba	nka	Srps												531	0.15													
	24	S	Srpska sloga		ka	Hova													5275	1.48													

Ukupna volatilnost

BiH elections	1998	2000	2002	2006	2010	2014	2018	average
TV BiH	26.94	23.86	17.15	27.39	22.43	26.18	19.71	23.38
Montenegro elections					2009	2012	2016	average
TV Montenegro					16.42	19.90	19.30	18.54

Blokovska volatlnost

Table 8. BV4 and WBV4 in BiH and Montenegro

BiH elections	1998	2000	2002	2006	2010	2014	2018	average
BV4 BiH	7.03	6.25	7.36	2.48	10.73	6.37	4.96	6.45
WBV4 BiH	19.92	17.61	9.80	24.90	11.70	19.81	14.75	16.93
Montenegro elections					2009	2012	2016	average
BV4 Montenegro					10.86	10.38	5.32	8.85
WBV4 Montenegro					5.56	9.52	13.98	9.69

Note: BV4 and WBV4 measure volatility with four distinct subsystems.

Table 9. BV3 and WBV3 in BiH and Montenegro

BiH elections	1998	2000	2002	2006	2010	2014	2018	average
BV3 BiH	0.93	2.04	1.59	2.48	1.65	3.39	3.00	2.15
WBV3 BiH	26.01	21.82	15.56	24.90	20.78	22.79	16.71	21.22
Montenegro elections					2009	2012	2016	average
BV3 Montenegro					2.53	1.69	3.78	2.67
WBV3 Montenegro					13.90	18.21	15.52	15.88

Note: BV3 and WBV3 measure volatility with three subsystems.

University of Montenegro

Šta nam podaci govore?

- Visoka volatilitnost – 20%
- Viša u BiH nego u CG za prosječno 4.84 pp
- Visoka u odnosu na Zapadnu Evropu, ali niža u odnosu na Istočnu Evropu (Enyedi and Casal Bértoa 2018).
- Najveći dio volatilitnosti "otpada" na promjene unutar blokova
- Ako podijelimo partijski system na blokove, volatilitnost pada - indikacija "zatvaranja" partijskog Sistema u blokove.
- Izraženije u BiH gdje je priroda rascjepa fiksna nego u CG gdje je priroda rascjepa fleksibilnija.